ՆՈՐ–ԴԱՐ

№ 14. Ա. ՈՒԱՋԻՆ ՏԱՐԻ Ուրբաթ 27 Յունվարի **1884** Ուրբաթ 27 Յունվարի Ա. ՈՒԱՋԻՆ ՏԱՐԻ № 14.

Տարեկան՝ 10 րուբլի. վեց ամսով՝ 6 րուբլի. երեք ամսով՝ 3 ր. 50 կ.
Հասամբ 5 կոպէկ։
Բաժանորդ գրվամ՝ն Թիֆլիսում՝ վերոյիշեալ հասցեներում։

Խմբագրութիւնը հասցէն՝ Тифлисъ. Редакція „Норъ-Даръ“
կամ Tiflis, Rédaction „Nor-Dar“.

Խմբագրութիւնը բաց է ամեն օր (բացի տօն օրերից) ժամը 9-ից մինչև 2-ը։ Յայտարարութիւնները ընդունվում են ամեն ժամում։
Յայտարարութեան վճարը բաւական 2 կ. տեղւոյ համար՝ կրկնապատիկ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ-ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ

ՆՈՐ–ԴԱՐ

Ա. Մ Ե Ն Օ Ր Ե Ա Յ Թ Ե Р Թ Ը

ՀՐԱՏԱՐԱԿՎՈՒՄ Է ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ **1884** ԹՈՒԱԿԱՆԻՆ ՅՈՒՆՎԱՐԻՑ։

Ծ Р Ա Գ Ի Р

I. ՏԻՐՈՒԹԵԱՆ կարգադրութիւններ։
II. Ա.ՈՒԱՋՆՈՐԴՈՂ յօդուածներ-առօրեայ ամեն տեսակ խնդիրների մասին։
III. ՔՐՈՆԻԿՈՆ—լուրեր, առօրեայ անցքերի համառօտ տեսութիւններ, պատահական յօդուածներ զանազան նիւթերի վերաբերութեամբ։
IV. ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ—Ռուսիայից և արտասահմանեան ամենայն տեղերից։
V. ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ — Քաղաքական կեանքի և երևոյթների վերաբերեալ տեսութիւններ, յօդուածներ և լուրեր։
VI. ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ։
VII. ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ։
VIII. Ա.ՌԵՒՏՐԱԿԱՆ տեղեկութիւններ։
IX. ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ—ֆելիլետօններ, պատկերներ, զրոյցներ, վէպեր, վիպասանութիւններ, գիտութեան, գեղարուեստների, արհեստների և արդիւնագործութեան ամեն ճիւղերին վերաբերեալ աշխատութիւններ և քննադատական յօդուածներ։
X. ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ—Հայոց և օտար լեզուներով։

ՏԱՐԵԿԱՆ գինն է 10 րուբլի. 6 ամսուան 6 րուբլի, հասով 5 կոպ.

Խմբագիր հրատարակիչ ՍՊԱՆԴԱՐ ՍՊԱՆԴԱՐԵԱՆ։

Յանձն. „ՆՈՐ-ԴԱՐԸ“-ը կունենայ թղթակիցներ եւրոպական պետութ և նշանաւոր քաղաքներում. նոյնպէս Թիւրքստանում և Պարսկաստանում։ Թերթին բաժանորդ գրուել կամ նմրագրութեան հետ հաշիւ մտնել ցանկացողները դիմում են նմրագրութեանը հետեւեալ հասցէով Тифлисъ, Редакція „НОРЪ-ДАРЪ“ կամ Tiflis (Caucase) Rédaction „NOR-DAR“.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

—

Առաջնորդող—Ի՞նչու մենք դէմ ենք կաթոլիկ. կենսագր. Քրոնիկոն—Թղթակ. բաղդատ — Քաղաքական — Խառն լուրեր— Հեռագիրներ — Առևտրական տեղեկաւոր։— Յայտարարութիւններ—Բանասիրական—Հասարակաց գրեթէ։

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՀԱՍԱՐԱԿԱՑ ՈՐԵՆԳԻԲԸ

—

Ա.

Մուխը արդէն կոխել էր երբ Դուստաւէ արհեստանոցի մէջ շոգեմեքենան սուլեց։ Դա նշան էր որ աշխատանքը դադարում է։ Մի քանի րոպէի մէջ գործաւորները լրենց գործիքները տեղաւորեցին և խառնաչփոթ աղաղակներով դուրս թափուեցան արհեստանոցի բակը։ Նոցանից մաքրասէրները խնդոյն զրաղուեցան լրենց հագուստները փոշին մաքրելով, ուրիշները սկսան լուացուիլ արհեստանոցի բակում շինուած աւազանի մէջ, իսկ մի քանի անհոգները դեռ շարունակում էին լրենց տաք վիճաբանութիւնը, որը սկսուած էր արհեստանոցի մէջ։

Շատ Դուստաւի գործարանում անխախը բանում էին թէ ուստ, թէ հայ և թէ վրացի եղբայրասէրները։ Նոքա Ճշմարիտը խոստովանած, վարվում էին միմեանց հետ հաշտ և բարեկամաբար։ Բայց այդ և հարկէ, Ծերունի Դուստաւի շնորհիւն էր, որը աշխատանքները բաժանելու մէջ երբէք հաւասարակշռութիւնը ձեռքից չէր թողնում։ Իսկ եթէ նա երբեմն, լրենից անկախ պատճառներով, երբ Պօլսում գուցէ կաթողիկոս ընտրել վերջացրել, իւրաքանչիւր «քուէ» էլ տեղաւորել են։ Գուցէ այն տեղ այժմս կաթողիկոսի ընտրութեան խնդրում աւելի հետաքրքիրը «ով աւելի է տալիս»-ի խնդիրն է։

Կարելի է կենսագրութիւններ տալով կամենում ենք Պօլսեցիներին, ազգային ժողովին օրինակի համար ծանօթացնել սրբազան Ներսէսի, Խրիմեան Հայրիկի արժանաւորութիւնների, կատարած գործերի հետ. բայց նրանք մեզանից լաւ են ճանաչում դրանց, և նրանց կատարած գործերի հետ նրանք են ծանօթ և ոչ թէ մենք։

Կարելի է կենսագրութիւններ տալով կամենում ենք մենք ցոյց տալ Պօլսեցիներին, որ այս ինչ կաթողիկոսացուն լաւ մարդ չէ, զգուշացնում ենք, որ Պօլսում չը ընտրեն նրան։ Բայց Պօլսում մեր պարբերական հրատարակութիւնները չեն ստանում, տարածուած չէ. իսկ ազգային ժողովին ինչ որ այդ կողմից հարկաւոր է նա արդէն գիտէ։ Մենք վատաբանելով կաթողիկոսացուներին, միմիայն մեր խեղճ ժողովրդի վզին նոր պարտք ենք աւելացնում։

Հասկանալի է, որ վատաբանած կաթողիկոսացուն «ով աւելի է տալիս»-ի խնդրում աւելի մեծ «լումա» ունի ձգելու, որը ի հարկէ կաթողիկոս ընտրուելուց յետոյ մեր երկրի ժողովրդից պէտք է բազմապատկած այդ «լուման» յետ ստանայ։

Կամ գուցէ մենք կաթող. կենսագրութիւններ տալիս ենք նրա համար, որ մեր երկրի հասարակաց կրթիչներն, մեր խեղճ ժողովուրդը մեր պարզ գիւղացիներն (մեր, տեղական մամուլը տարածուած է և գեղերում) իմանան այս ինչ եպիսկոպոսի վատ յատկութիւններն, անպիտան գործերն...։

Բայց ինչ կասեն այդ տեսակ կենսագրութիւններ տպող խմբագիրներն, պուբլիցիստներն, երբ յանկարծ իմացուի, որ վատաբանուած, անարժան հռչակուած կաթողիկոսացուն, կաթողիկոս է ընտրուել։ Ուր էլ ընտրած կաթողիկոսին փոխել կարելի չէ։

Այն ժամանակը ինչ է մեր խեղճ ժողովուրդի — եկեղեցուն հաւատարիմ միամիտ գիւղացիների վիճակը։ Ի՞նչպէս պէտք է դրանք գնան համբուրեն այն կաթողիկոսի աջը, նրա համար աղօթք անեն, նրա քարոզով, նրա կոնդակով ոգևորուեն, ջերմ եռանդով եկեղեցի գնան և նպատեն եկեղեցու պայծառութեանը, երբ հենց երէկ էր որ սովորեցան դրանք այդ կաթողիկոսին տեսլը, արհամարհելը....

Մի անլայտ քահանայի մի սխալ քայլին հանդիպելով ամենաջերմ եռանդ և ժամասէր պառաւ կինը փախչում է այն եկեղեցուց, որ տեղ այդ քահանան ժամ է ասում, չէ կամենում նրա պատարագը տեսնել. նրա աղօթքն էլ, նրա պատարագն էլ նրա համար անէծք է թուում։ Ինչ պիտի լինի մեր հոգ. դպրոցների վիճակը, ինչ պիտի լինի մեր եկեղեցու վիճակը, երբ նրա գլուխը ատած է հենց սկզբումը ժողովրդից։ Ինչպէս պիտի կարողանայ կաթողիկոսը ժողովրդի մէջ մարած սէրը դէպի ե-

---

Թիֆլիս, 26 յունվարի 1884.

ԻՆՉՈՒ՞ ՄԵՆՔ ԴԻՄ ԵՆՔ ԿԱԹՈՂ. ԿԵՆՍԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻՆ

—

Նախընթաց առաջնորդողում մենք ասեցինք, որ կաթողիկոսի ընտրութեան գործում ոչ յոյս կայ և ոչ էլ երաշխաւորութիւն, որ մեր ժողովրդի ոչ թէ մեծամասնութեան, այլ և մի ամենայն յայտնած կամքը իրագործուի։

Եւ ինչպէս կարող է իրագործուել, մեր ժողովուրդի ընտրած կաթողիկոսացուն կաթոլիկոս դառնալ, երբ մեր ժողովուրդը կաթողիկոսի ընտրութեան համար 8-ը ձայն ունի, իսկ Պօլսի ազգային ժողովն—90 ձայն։ Երբ Պօլսում կաթողիկոս ընտրում են, իսկ մեր ժողովուրդի ներկայացուցիչներն գնում են Էջմիածին՝ միմիայն Պօլսում արդէն կատարած ընտրութեան լուրը լսելու համար, հենց այդ նպատակով Պօլսից Էջմիածին եկող ազգային ժողովի երկու պատգամաւորներից։

Անտարակոյս մի անգամ պէտք է այս բռնաբարութեան վերջն լինի։ Կեանքը, մարդիկը, ուրեմն և ժամանակը փոխուել է. ամիրաների և կեղծ բարերարների ժամանակն անցել է, պէտք է անցնի և «փեշքեշներ»-ի ժամանակը։ Այսօր ապրում է հայ ժողովուրդը, և չի կարելի այդպէս անօրինաբար բռնաբարել նրա իրաւունքները. նա պահանջում է իւր եկեղեցիում իւր իրաւունքներն և մի օր էլ հաստատամտութեամբ կը սկսի այդ իրաւունքների վերայ։

Դեռ մինչև օրս կաթողիկոսի ընտրութեան եղանակը այդ գրութեան մէջն է։ Յաւալի է, բայց այդպէս է։

Այդ այդպէս լինելով, հետաքրքրքիր էր իմանալ թէ այժմ յունվար, փետրվար ամսին ինչ միտք ունի մեր պարբերական թերթերում կաթող. կենսագրութիւնների հրատարակելը, այդ էլ այն ժամանակ, երբ Պօլսում գուցէ կաթողիկոս ընտրել վերջացրել, իւրաքանչիւր «քուէ» էլ տեղաւորել են։ Գուցէ այն տեղ այժմս կաթողիկոսի ընտրութեան խնդրում աւելի հետաքրքիրը «ով աւելի է տալիս»-ի խնդիրն է։

Կարելի է կենսագրութիւններ տալով կամենում ենք մենք ցոյց տալ Պօլսեցիներին, որ այս ինչ կաթողիկոսացուն լաւ մարդ չէ, զգուշացնում ենք, որ Պօլսում չը ընտրեն նրան։ Բայց Պօլսում մեր պարբերական հրատարակութիւնները չեն ստանում, տարածուած չէ. իսկ ազգային ժողովին ինչ որ այդ կողմից հարկաւոր է նա արդէն գիտէ։ Մենք վատաբանելով կաթողիկոսացուներին, միմիայն մեր խեղճ ժողովրդի վզին նոր պարտք ենք աւելացնում։

Հասկանալի է, որ վատաբանած կաթողիկոսացուն «ով աւելի է տալիս»-ի խնդրում աւելի մեծ «լումա» ունի ձգելու, որը ի հարկէ կաթողիկոս ընտրուելուց յետոյ մեր երկրի ժողովրդից պէտք է բազմապատկած այդ «լուման» յետ ստանայ։

Կամ գուցէ մենք կաթող. կենսագրութիւններ տալիս ենք նրա համար, որ մեր երկրի հասարակաց կրթիչներն, մեր խեղճ ժողովուրդը մեր պարզ գիւղացիներն (մեր, տեղական մամուլը տարածուած է և գեղերում) իմանան այս ինչ եպիսկոպոսի վատ յատկութիւններն, անպիտան գործերն...։

Բայց ինչ կասեն այդ տեսակ կենսագրութիւններ տպող խմբագիրներն, պուբլիցիստներն, երբ յանկարծ իմացուի, որ վատաբանուած, անարժան հռչակուած կաթողիկոսացուն, կաթողիկոս է ընտրուել։ Ուր էլ ընտրած կաթողիկոսին փոխել կարելի չէ։

Այն ժամանակը ինչ է մեր խեղճ ժողովուրդի — եկեղեցուն հաւատարիմ միամիտ գիւղացիների վիճակը։ Ի՞նչպէս պէտք է դրանք գնան համբուրեն այն կաթողիկոսի աջը, նրա համար աղօթք անեն, նրա քարոզով, նրա կոնդակով ոգևորուեն, ջերմ եռանդով եկեղեցի գնան և նպատեն եկեղեցու պայծառութեանը, երբ հենց երէկ էր որ սովորեցան դրանք այդ կաթողիկոսին տեսլը, արհամարհելը....

Մի անլայտ քահանայի մի սխալ քայլին հանդիպելով ամենաջերմ եռանդ և ժամասէր պառաւ կինը փախչում է այն եկեղեցուց, որ տեղ այդ քահանան ժամ է ասում, չէ կամենում նրա պատարագը տեսնել. նրա աղօթքն էլ, նրա պատարագն էլ նրա համար անէծք է թուում։ Ինչ պիտի լինի մեր հոգ. դպրոցների վիճակը, ինչ պիտի լինի մեր եկեղեցու վիճակը, երբ նրա գլուխը ատած է հենց սկզբումը ժողովրդից։ Ինչպէս պիտի կարողանայ կաթողիկոսը ժողովրդի մէջ մարած սէրը դէպի ե-

---

ՃառՆերով սկսանէր էր գործում, այդ ժամանակ և հարկէ իւր գործաւորների մխիթարից հետ ունեցած յարաբերութիւնը շատ էլ գովելի չէր լինում։ Եւ շատ բնական էր, որ վոքրիկ վիճաբանութեանցը յաջորդէին վոքրիկ հայհոյանքները, իսկ այս վերջիններին՝ վոքրիկ կռիւներ։ Որքան և այդ բանը անհաճոյ լինէր Ծերունի Դուստաւին, այսու ամենայնիւ նա չէր կարող իւր գործարանը բարոյականութեան դպրոց դարձնել կովկասի կիսավայրենիների համար։ Հենց այս երեկոյ էլ քիչ էր մնացել, որ Ծերունի Դուստաւը մի մեծ կռիւ գցէր իւր գործաւորների մէջ, եթէ իւր դուստրը օգնութեան չը հասնէր նրան։

Պատճառը ես խնդրի կասեմ։

Գործարանի մէջ աշխատանքը դադարելուց յետ, երբ գործաւորները բակը ժողովուեցան, պարոն Դուստաւը յայտնեց նորանց՝ որ գործարանի մէջ նոյն օրը աւարտած չորս հատ երկաթէ վանդակները պէտք է հասցնուի պատուելրող պարոն Սոմարեանցի տունը։ Այս յայտնութիւնից յետ մի քանի րոպէ լռութիւնը տիրեց ամրողջ բակի մէջ և ոչ ոք չէր կամենում ձայն հանել, որովհետև վախենում էր որ այդ ծանրութիւնը իւր վերայ կը բարձեն։

—Ինչո՞ւ էք լռում. վերջապէս ձայն տուաւ Դուստաւը, ձեղանից մէկը անպատճառ պէտք է այդ վանդակները հասցնէ պատուելրողի տունը, որովհետև խոստացել եմ։

—Թող Վասուշկինը տանէ, Հերմը նորանն է. խմբի միջից ձայն տուաւ մի գործաւոր։

—Ինչու համար դու լինդ չես տանում, չեմ՞ը. գոռաց բարկութեամբ Վասուշկինը։

—Ցնմարը դուն ես, ես շաբաթ օրը իմ Հերմը վերջացրի։

—Մի կռուէք. Հերմը Կուլակովինն է, ձայն տուաւ մի ուրիշը։

—Կուլակովը գործարանի մշակը չէ նա, խառնուց ձայնով գոչեց վերջինս։ Նրկիլ չէը որ ես ձողերը երկաթուղին տարայ։ Շաբաթը լո տասն անգամ չը պէտք է իմ Հերմը հանեմ։

—Ուրեմն Կամարչիէն պէտք է տանի, լսելի արաւ իւր ձայնը մի ուրիշը։

—Իմ ոաքը ցաւում է, ես չեմ կարող, պատասխանեց Կամարչիէն և աւելացրեց „ինչու՞ այս Հայերը չեն տանում, երբենց հայն է պատուելրողն“, ասելով հեռացաւ դէպի բակի մի խաւար անկիւնը։

—Այո՛, այո՛, այս Հայերը պէտք է տանեն, երբենց հայն է պատուելրողն, աղաղակեցին խոյն մի քանի հոգի։

—Այդ ինչ յնմարութիւն է, լռեցրեց խմբի միջից մի առղջախոհ հայ երիտասարդ. եթէ հայ պատուելրածը անպատճառ հայ գործաւորը տանէ, դուք ուսս և վրացի գործաւորները պէտք է երբէք ոչնչ չը տանէք. որովհետև ձեր ազգակիցները մեր գործարանին գրեթէ պատուէրներ չեն տալիս, ըստ ոքում ոչ վոդ ունին, ոչ կարիք։

—„Պարոննե՛ր, ինչո՞ւ համար էք վիճում, խոսէք ինձ ես այդ խնդիրը կը լուծեմ“, լսուեցաւ մի կանացի ձայն գործարանի վերնայարկի պատշգամից։ Դա սլ. Դուստաւի աղջկայ ձայնն էր։

—Այո՛, այո՛, օրիորդ. ի սէր Աստուծոյ, դուք վճռեցէք, ձայն տուին ամեն կողմերից գործաւորները և հաւաքութեան պատշգամի տակը։

—Խոստանում էք որ կը կատարէք իմ վճիռը, պարոննե՛ր, հարցրաւ նորանց Շատ լօսան։

—Այո՛, օրիորդ, խոստանում ենք, կը կատարենք. ձայն տուին բոլորը միաբերան։

—Շատ լաւ, լսեցէք։ Ես չեմ ճանաչում ձեր գործաւորներիդ անունը. ուրեմն ինչ որ առաջարկեմ, իմացէք որ բոլորովին անկողմնապահութեամբ եմ առաջարկում։ Ահա իմ առաջարկութիւնը. Թող այդ վանդակները տանէ նա, որի տունը աւելի մօտ է Սօմարեանցի տանը։

—Կեցցէք, կեցցէք, օրիորդ, լաւ վճիռ կայացրիք. ուրախութեամբ գոչեցին մի քանիսը. ուրեմն մեր երգիչ Գէորգը կը տանէ, որովհետև նա Սօմարեանցի զրացին է։

—Մխիթ, զարմացմամբ և շփոթուած հարցրաւ Շատ լօսան։

—Այո՛, այո՛, Գէորգը Սօմարեանցի ամենամօտ զրացին է, կրկնեցին գործաւորները և հարցը վճռուած համարելով՝ սկսան ցրուել իւրաքանչիւրը դէպի իւր տունը։

Ծերունի Դուստաւն էլ բաւական իւր գլուխը վճռից, մտաւ տուն։ Իսկ խեղճ Գէորգը, որ մի տատ և լինն տարեկան պատանի էր, անցաւ դէպի գործարանը՝ վանդակները վերցնելու համար։

Շատ լօսան շատ դղջացաւ իւր այդպիսի առաջարկութիւնն անելուն համար։ Նա շատ սիրում ու յարգում էր Գէորգին, իրրև բոլոր գործաւորների մէջ ամենից համեստ տղային։ Բայց

ւեանցն տունը և չեմ էլ ճանաչում ձեր գործաւորներիդ անունը. ուրեմն ինչ որ առաջարկեմ, իմացէք որ բոլորովին անկողմնապահութեամբ եմ առաջարկում։ Ահա իմ առաջարկութիւնը. Թող այդ վանդակները տանէ նա, որի տունը աւելի մօտ է Սօմարեանցի տանը։

—Կեցցէք, կեցցէք, օրիորդ, լաւ վճիռ կայացրիք. ուրախութեամբ գոչեցին մի քանիսը. ուրեմն մեր երգիչ Գէորգը կը տանէ, որովհետև նա Սօմարեանցի զրացին է։

—Մխիթ, զարմացմամբ և շփոթուած հարցրաւ Շատ լօսան։

—Այո՛, այո՛, Գէորգը Սօմարեանցի ամենամօտ զրացին է, կրկնեցին գործաւորները և հարցը վճռուած համարելով՝ սկսան ցրուել իւրաքանչիւրը դէպի իւր տունը։

Ծերունի Դուստաւն էլ բաւական իւր գլուխը վճռից, մտաւ տուն։ Իսկ խեղճ Գէորգը, որ մի տատ և լինն տարեկան պատանի էր, անցաւ դէպի գործարանը՝ վանդակները վերցնելու համար։

Շատ լօսան շատ դղջացաւ իւր այդպիսի առաջարկութիւնն անելուն համար։ Նա շատ սիրում ու յարգում էր Գէորգին, իրրև բոլոր գործաւորների մէջ ամենից համեստ տղային։ Բայց

ՀՈԴՎԱԾ

Ս. Ս.

Մեծ վերջացրի ձմեռնային ճանապարհորդությունս և ուզում եմ ձեզ պատմել իմ տպավորությունները։ Ես ուզում եմ ձեզ պատմել այդ ամենը, որովհետև ես գիտեմ, որ դուք ինձ կհավատաք։ Ես գիտեմ, որ դուք ինձ կհասկանաք։ Ես գիտեմ, որ դուք ինձ կներեք։

Ես ճանապարհորդեցի ոչ թե ինձ համար, ոչ թե հանգստանալու համար, ոչ թե զվարճանալու համար։ Ես ճանապարհորդեցի ուրիշների համար, ուրիշների պատճառով, ուրիշների շահերի համար։ Ես ճանապարհորդեցի ձեզ համար, ձեր ընտանիքների համար, ձեր գործերի համար։ Ես ճանապարհորդեցի մեր ընկերության համար, մեր առևտրի համար, մեր ապագայի համար։

Ես ճանապարհորդեցի, որովհետև ինձ ուղարկեցին, որովհետև ինձ հանձնարարեցին, որովհետև ինձ պատվիրեցին։ Ես ճանապարհորդեցի, որովհետև ես պետք է ներկայացնեի մեր ընկերությունը, որովհետև ես պետք է պաշտպանեի մեր շահերը, որովհետև ես պետք է հոգայի մեր ապագայի մասին։

Ես ճանապարհորդեցի, որովհետև ես հավատում եմ մեր ընկերության ապագային, որովհետև ես հավատում եմ մեր առևտրի ապագային, որովհետև ես հավատում եմ մեր ապագայի ապագային։

Ես ճանապարհորդեցի, որովհետև ես ուզում եմ, որ մեր ընկերությունը լավ գործեր, որ մեր առևտուրը լավ գործեր, որ մեր ապագան լավ գործեր։

Ես ճանապարհորդեցի, որովհետև ես ուզում եմ, որ մեր ընկերությունը ունենա լավ հաճախորդներ, որ մեր առևտուրը ունենա լավ հաճախորդներ, որ մեր ապագան ունենա լավ հաճախորդներ։

Ես ճանապարհորդեցի, որովհետև ես ուզում եմ, որ մեր ընկերությունը ունենա լավ գործակալներ, որ մեր առևտուրը ունենա լավ գործակալներ, որ մեր ապագան ունենա լավ գործակալներ։

Ես ճանապարհորդեցի, որովհետև ես ուզում եմ, որ մեր ընկերությունը ունենա լավ ապրանքներ, որ մեր առևտուրը ունենա լավ ապրանքներ, որ մեր ապագան ունենա լավ ապրանքներ։

Ես ճանապարհորդեցի, որովհետև ես ուզում եմ, որ մեր ընկերությունը ունենա լավ գործընկերներ, որ մեր առևտուրը ունենա լավ գործընկերներ, որ մեր ապագան ունենա լավ գործընկերներ։

Ես ճանապարհորդեցի, որովհետև ես ուզում եմ, որ մեր ընկերությունը ունենա լավ հաշիվներ, որ մեր առևտուրը ունենա լավ հաշիվներ, որ մեր ապագան ունենա լավ հաշիվներ։

Ես ճանապարհորդեցի, որովհետև ես ուզում եմ, որ մեր ընկերությունը ունենա լավ գրասենյակներ, որ մեր առևտուրը ունենա լավ գրասենյակներ, որ մեր ապագան ունենա լավ գրասենյակներ։

Ես ճանապարհորդեցի, որովհետև ես ուզում եմ, որ մեր ընկերությունը ունենա լավ պահեստներ, որ մեր առևտուրը ունենա լավ պահեստներ, որ մեր ապագան ունենա լավ պահեստներ։

Ես ճանապարհորդեցի, որովհետև ես ուզում եմ, որ մեր ընկերությունը ունենա լավ տրանսպորտ, որ մեր առևտուրը ունենա լավ տրանսպորտ, որ մեր ապագան ունենա լավ տրանսպորտ։

Ես ճանապարհորդեցի, որովհետև ես ուզում եմ, որ մեր ընկերությունը ունենա լավ ապահովագրություն, որ մեր առևտուրը ունենա լավ ապահովագրություն, որ մեր ապագան ունենա լավ ապահովագրություն։

Ես ճանապարհորդեցի, որովհետև ես ուզում եմ, որ մեր ընկերությունը ունենա լավ գովազդ, որ մեր առևտուրը ունենա լավ գովազդ, որ մեր ապագան ունենա լավ գովազդ։

Ես ճանապարհորդեցի, որովհետև ես ուզում եմ, որ մեր ընկերությունը ունենա լավ հաջողություն, որ մեր առևտուրը ունենա լավ հաջողություն, որ մեր ապագան ունենա լավ հաջողություն։

Ես ճանապարհորդեցի, որովհետև ես ուզում եմ, որ մեր ընկերությունը ունենա լավ ապագա, որ մեր առևտուրը ունենա լավ ապագա, որ մեր ապագան ունենա լավ ապագա

տիւ կեսով յարձակուեց նրա անձնականի վրայ։ Թող ինքը պ. Աբեղեանին զանազանէ պարզ վիճաբանութիւնը անձնական հայհոյանքներից և էլ չը լծուլ տալ նրան „Նոր-Դարի“ խմբագրի դէմ պատիւը շոշափող յարձակումներին. պարապը ամեն բան իւր վերջն ունի, համբերութիւնն էլ, ներողամտութիւնն էլ։

—

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐԱՊՕԼԻՑ. Ամսոյս (Յունվար) 22-ին, վիճակային հ. դպրոցի դահլիճում հայատառ պատգամաւորական ժողով, ուր կարդացուեցան նոյն դպրոցի 1882 թ. Հոկտեմբ.—1884 թ. 1-ին Յունվարի հաշիւները և ներկայ թուականի նախահաշիւը։ Թէև ուսումնական հաշիւ ևս պէտք է կարդացուէր, ինչպէս պատասխանութիւն յայտնեց մեծ. տեսուչը, բայց ոյժովհետև ժամանակը ուշ էր և տարաժամ, ուստի յետաձգուեցաւ մինչև ժողովին։ Պատուելի հոգաբարձութեան ներկայացրած հաշիւներից երևեցաւ, որ վիճ. դպրոցի մուտքը պահասում է ելքից և բաց է մնում տարեկան մօտ 1000 ր.։ Մուտքի զուտ աղբիւրներն են, 1. դպրոցական հրատարակների տարեկան բերում են 3000 ր. 2 Թոշակադրամ 5000 ր. 3. ս. Պատիերի $^1/_3$ մասը 1000 ր. 4. Մոմավաճառութիւնից 2000 ր. գումարն 11000 ր.։ Կրճատում են մօտ 800 աշակերտ, որից $^1/_3$ ձրիավարժ է, իսկ մնացեալը Թոշակաւոր։ Թոշակները բաժանուած են 4 դասակարգի, տարեկան 4 — 24 ր.։ 21 ուսուցիչներ են գործում ու մի Տեսուչ ու 6 Դաւաներ։ Աշակերտների մեծ մասը Թաղերում առանձին տներում են ուսանում, քանի որ ուսումնարանի չէնքը չի կարողանում իր մէջ պարունակել բոլորը։ Վերոյիշեալ տեղեկութիւնները հաղորդելուց յետոյ դեր. նախագահը հարկ համարեց տեղեկութիւն տալու հոգաբարձական մի քանի գործերի մասին հետևեալը։—1. Հոգաբարձութիւնը տեսնելով վիճ. դպրոցի գործական նեղ վիճակը, խնդրել է բարձր հոգևոր իշխանութիւնից, որ „Ծօթ-վիրապ“ ս. պատկերի արտիսը ամբողջացուէ *) գործուի նոյն դպրոցի օգտին։ Բայց բարձր իշխանութիւնը դեռ ևս այդ մասին անօրինութիւն չէ տուած։ 2. Թէև սրբազան Սինոդը վճռել է, որ մոմավաճառութեան արտիսքը մնայ յօգուտ վիճ. դպրոցի, բայց տեղիս հոգևոր կառավարութիւնը այնպիսի ձև է բռնել, որ այդ արտիսից միայն մի մասն է մտնում, իսկ մեծ մասով դեռ ևս օգտվում է եկեղեցին։ Ուրեմն ս. Սինոդի հրամանը լիակատար չի կատարուել, այլ թէ մասամբ. ուստի հոգաբարձութիւնը խնդրել է այդ մասին ս. Սինոդից, որ լիովին բաւարարութիւն տրուի դպրոցին։ 3. Անցեալ հոգաբարձութեան ժամանակից խնդիր էին ներկայացրել Կաֆեոնի պատասը, որ պատերազմի միջոցին վիճ. դպրոցի չինութիւնը ծառայում էր հիւանդանոցի համար, ուստի կառավարութեան որոշման համաձայն, տալ բաւարարութիւն մեր դպրոցներին, որի փոխանակ հոգաբարձութիւնը խնդրել էր Արևելեայ դեռևս ափին մի կտոր հող։ Որովհետև հոգ. անդամ պ. Ա. Խաչիանցն մերթ—մերթ գանվում է Թիֆլիս, ուստի յանձնուած է նրան, այդ մասին աշխատելու։

Վերոյիշեալ տեղեկութիւններից յետոյ առաջարկից դեր. նախագահը, որ հաշուատեսները ընտրուին, որպէս զի վերոյիշեալ հաշիւները պնդեն։ Պատգամաւորներից պ. Գասպարեանցը նկատեց.—որովհետև պատգամաւորաց մեծամասնութիւն չը կայ, ուստի հաշուատեսները ընտրելու հարցը յետաձգուի մինչև նաև։

*) Մենք այդ Թուերը գրել ենք, հիմնուելով մեր յիշողութեան վրայ, զուցէ և սխալներ դանուին։

Այդ արդեանց $^1/_3$ բաժինը տանում

— ԱԼԵՔՍԱՆԴՐԱՊՕԼԻՑ. Յունվարի 21-ին երեկոյեան, տեղիս գեղ. վոխա նորդը մի քարոզ խօսեց եկեղեցում, յայտնելով, որ ամուսն 29-ին պէտք է մի պատգամաւոր ընտրել քաղաքից ու մենն էլ վիճակից, որպէս զի նոքա գնան Նիւան Թեմական քաղաքը, պատգամաւոր ընտրելու կաթուղիկոսի ընտրութեան համար։ Մենք յուսով ենք, որ ընտրութիւնը կանոնաւոր կը լինի։

—

—Օրէ օր մեր քաղաքի կլիման վոխվում է, ժողովուրդը բազմանում, հետևապէս հիւանդութիւնները չատանում։ Այդ ի նկատի ունենալով քաղաքիս բարձր դատարանի նախագահ Թատրօնում, բարեգործական նպատակով Թատերասիրաց մի խումբ մի ներկայացում են տուել՝ տեղիք է տալիս մի քանի խօսք ասելու։

Ընդհանրապէս յայտնի է, որ Կովկասում բացի Թիֆլիսից, շատ դժուարութեամբ է յաջողվում օրէնք ներկայացման տալ մեզ նահանգական և մեր գաւառական քաղաքներում, մանաւանդ եթէ ներկայացնող խումբը տեղական սիրողներից է բաղկացած։ Դորա առաջին և գլխաւոր պատճառն այն է, որ յաջ. տիկինները կամ օրիորդները չեն համաձայնվում բեմ դուրս գալ, իսկ որտեղ կանայք չը կան, այնտեղ պէտք է տղոցները այնպիսի պիեսաներ բեմ հանել, որտեղ կինոջ դեր չը կայ. բայց կինոջ դերերից ազատ պիեսաները շատ քիչ ունինք և եղածն էլ այնքան ներկայացուած է, որ ժողովուրդն առանձին արհամարհանքով է վերաբերվում դէպի նորանց։ Եւ ինչ նշանակութիւն ունի բեմը առանց կրնոջ։

Ներկայ դժուարութիւնը առաջ է գալիս Թատերասէրների սոցիալական անհամաձայնութիւններից, որոնք ծագում են ամենաթեթև պատճառներից և որոնց զոհվում է օգտաւէտ ձեռնարկութիւնը։ Թատերասէրներն այդպէս թեթևութեամբ նայում են գործին և այն ժամանակ, երբ ամեն բան պատրաստ, յայտարարութեան թերթերը ցրուած, ներկայացման օրն անգամ յայտնուած է։ Մէկի վազ և միւսի ուշ ներկայանալը փոշմնի, մէկի սխալուելը կամ միւսի նկատողութիւնը, որ պէտք բարեկամական ներողամտութեամբ ընդունէր բոլորից, ընդհակառակը վրդովում է նորանց և տեղիք է տալիս գործի խանգարելուն։

Աչքի առաջ ունենալով գաւառական քաղաքներում տեղի ունեցող ներկայացութիւնների այդ դժուարութիւնները, որոնց մէջ ամենից անհրաժեշտն

մեծ վեզիրի կամ ուրիշ պետնականների հետ տեղաւորւում էր իւր օթեակում, մինա պետնականները կոմմանդի օթեակներում։ Սուլթանի օթեակի տակ տեղաւորւում էին Էյյո-զաֆարխան և Սուլթանի Թզուկները։ Սուլթանի և պետնականների վերի գանուած օթեակները ալոտ գաստարկ լինէին։ „Մինա օթեակները և պատերը բռնում էին հանդիսատեսները, վճռելով երկրորդական գին։ Այսպիսի օրերի ներկայացումներին ալոտ մասնակցէին օպերայի բոլոր դերասանները և պրօգրամման բարկացած ալոտ լինէր պանագան օպերաների մի քանի գործողութիւններից։ Ներկայացումը ալոտ չարունակուէր այնքան, մինչև որ Սուլթանը յոգնէր լսելուց և նա այս ժամանակ ուրիս էր գնում օթեակից։ Այժմեան Սուլթանի նախորդները երբէք չէին ուրիս գնում Թատրօնի գլխաւոր դահլիճից, այլ նորա կողմնակի դռնից և ուրիս գալուց յետոյ գնում էին խոյոն Թատրօնի ալոջ Նաումի բնակարանը։ Այստեղ, սովորաբար, Նաումի դուստրը առաջարկում էր նորա վուշը, իսկ նոքա տալիս էին նորան հազար ֆրանկանոց երկու քսակ. մէկը Թատրօնի կառավարչութեան, իսկ մեսը ներկայացման մասնակցող դերասանների համար։

***

Հակառակ գործողութեան։ Մի խտացոյն հեղինակ հրատարակեց մօտերսում բրօշիւրա, իւր հայրենակիցների մէջ սաստիկ տարածուած վէճախահանութիւնն խաղի դէմ։ Այս բրօշիւրան հրատարակելուց յետոյ, նա չուտով լսեն մի անյայտ անձից ստացաւ հեռաւեալ նամակը. „Յարգոյ պարոն“. ես կարդալով վէճախահանութեան խաղի դէմ ձեր գրած բրօշիւրան, շատալում եմ յայտնելու ձեզ իմ խորին շնորհակալութիւնը։ Դուք ինքներդ կարող էք դատել, թէ ձեզանից օրքան շնորհակալ եմ։ Ձեր գրքոյկը պարունակում է իւր մէջ 88 երես, այսինքն 44 թերթ և հրատարակուեցաւ դեկտեմբերի 27-ին։ Ես վեր առայ վէճախահանութեան 88, 44, 27 համարները և երեքն էլ տարայ։ Փառք և պատիւ այն հեղինակներին, որոնք հրատարակում են այդպիսի շարադրութիւններ։ Ընդունէք և այլն։

***

Տօքէնսոյում պատահեցաւ հետեւեալ վտանգը երկաթուղու վերայ։ Դեկտեմբերի 23-ին դեկտեմբերի, ապրանքների գնացքը արագ անցաւ կայարանի մօտից, որտեղ պետի կանգ առնէր և բանուորը իւր դէմ եկող Հանրապետական հրաման չունէին։ Անցնելով կայարանը, ապրանքների գնացքը սաստիկ ուժգնութեամբ հանդիպեցաւ